

Opdrachtgever

UWV

Onderzoek

Einddatum – 19 november 2015

Categorie

Arbeidsmarkt

Duiding arbeidsmarktontwikkelingen, november 2015

Conclusie

De nieuwe publicatie 'Duiding Arbeidsmarktontwikkelingen, november 2015' geeft een overzicht van de belangrijkste economische ontwikkelingen in de drie kwartalen van 2015 en de gevolgen daarvan voor de Nederlandse arbeidsmarkt. In de publicatie worden de volgende ontwikkelingen genoemd:

- De Nederlandse economie groeit in het derde kwartaal van 2015 met 1,9% ten opzichte een jaar geleden. Er is meer geïnvesteerd en de consumenten geven meer uit.
- De groeivoorzichten voor de economie voor 2015 zijn door het CPB en de grote Nederlandse banken opwaarts bijgesteld.
- De arbeidsmarkt verbetert opnieuw in het 3e kwartaal. Er zijn ten opzichte van een jaar geleden meer vacatures, meer uitzenduren en minder uitgesproken faillissementen. Ook het aantal verleende ontslagvergunningen vertoont nog steeds een neerwaartse tendens.
- Het aantal banen voor werknemers is in het derde kwartaal van 2015 hoger dan een jaar geleden. Er zit vooral groei bij de uitzendbureaus en de gecombineerde sector de handel, vervoer en horeca.
- De werkloosheid is licht gedaald, het aantal WW-uitkeringen ligt op hetzelfde niveau als een jaar geleden.

Link naar bestand

<http://www.onderzoekwerkeninkomen.nl/rapporten/il3n9hto>

Duiding

Arbeidsmarktontwikkelingen

november 2015

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
1. Ontwikkelingen 3e kwartaal 2015	3
1.1. Matige groei van de economie	3
1.2. Exportgroei kleiner dan in voorgaande maanden	4
1.3. Aantal uitzendingen groeit al twee jaar	5
1.4. Aantal vacatures licht gestegen	6
1.5. Minder verleende ontslagvergunningen	6
1.6. Aantal faillissementen daalt twee jaar	7
1.7. Banenherstel zet door	8
1.8. Aantal werknemersbanen fors lager dan zeven jaar geleden	9
1.9. Toename beroepsbevolking	9
1.10. Weinig ontwikkeling in het aantal WW-uitkeringen	10
1.11. Werkloosheid iets omlaag	11
2. Verwachtingen 2015	13
2.1. Meer vertrouwen van producenten en consumenten	13
2.2. Groei economie en daling WW-uitkeringen in 2015	14
Colofon	16
Lijst van Boxen	
1.1 Drie soorten cijfers duiden ontwikkelingen	

Samenvatting

Economische groei

De Nederlandse economie is in het derde kwartaal van 2015 met 0,1% gegroeid ten opzichte van het voorgaande kwartaal. De groei is klein: dit wordt veroorzaakt door de lagere aardgasproductie in Groningen.

Vergeleken met een jaar eerder is de economie met 1,9% gegroeid. Hogere investeringen, meer export en meer consumptie door consumenten en overheid dragen bij aan het herstel.

De vertrouwensindicatoren over de economie zijn positief. Het consumentenvertrouwen staat sinds maart boven nul: er zijn meer optimisten dan pessimisten. Het vertrouwen van producenten is al langer positief.

De economische situatie is sinds de zomer van 2013 aanmerkelijk verbeterd.

Arbeidsmarkt herstelt verder

Op de arbeidsmarkt zijn er een aantal gunstige ontwikkelingen: het aantal uitzenduren neemt al sinds 2013 toe, en het aantal faillissementen en ontslagaanvragen blijft dalen. Het aantal vacatures is in het derde kwartaal van 2015 licht gestegen.

Het aantal banen voor werknemers is in het derde kwartaal van 2015 gestegen ten opzichte van het hetzelfde kwartaal vorig jaar. De groei zit vooral bij de uitzendbureaus en de handel, vervoer en horeca. Zorg en welzijn heeft juist te kampen met een verder afnemende werkgelegenheid.

De werkloosheid is in een jaar tijd licht gedaald. Het aantal WW-uitkeringen is ongeveer gelijk gebleven. De arbeidsmarkt is nog steeds ruim te noemen: er zijn relatief veel werklozen vergeleken met het aantal vacatures.

CPB stelt economische verwachtingen bij

Het CPB verwacht dat de economie in 2015 met 2% groeit en in 2016 met 2,4%. De verwachtingen zijn hiermee flink naar boven bijgesteld ten opzichte van de juni-raming.

Naast het CPB, verwachten ook de grote Nederlandse banken en De Nederlandsche Bank dat de economie extra aan zal trekken. Ook voor de arbeidsmarkt zijn de verwachtingen positief: het werkloosheidspercentage daalt in 2015 en 2016. De werkloosheidsdaling blijft, ondanks de gunstige economische ontwikkeling, beperkt omdat ook het aanbod van arbeid groeit.

1. Ontwikkelingen 3e kwartaal 2015

1.1. Matige groei van de economie

De omvang van de Nederlandse economie wordt gemeten met het Bruto Binnenlands Product (BBP). Het BBP kan worden onderverdeeld in vier categorieën: de consumptie van de huishoudens en de overheid, de investeringen van bedrijven en de export (minus de import).

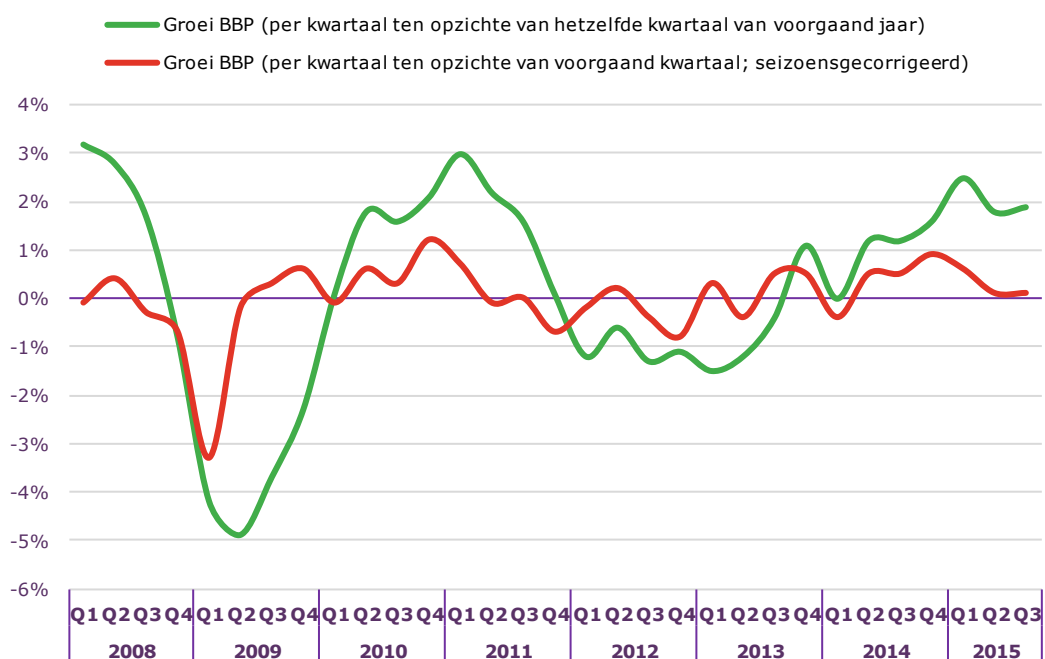
Figuur 1.1 laat de economische ontwikkeling zien. De economie groeit zowel ten opzichte van het voorgaande kwartaal (rode lijn) als ten opzichte van hetzelfde kwartaal in het voorgaande jaar (groene lijn).

De economie is in het derde kwartaal met 0,1% gegroeid ten opzichte van het tweede kwartaal. Export, investeringen en consumptie leveren een positieve bijdrage. Ten opzichte van een jaar eerder bedraagt de groei 1,9%. Deze groei is toe te schrijven aan hogere investeringen, meer export en meer consumptie door consumenten en overheid ¹.

De economie groeit daarmee voor het zesde kwartaal op rij. Aanvankelijk trok de groei behoorlijk aan. In de afgelopen twee kwartalen echter viel de groei terug en lijkt er min of meer sprake van consolidatie. Inmiddels is de omvang van de economie wel weer groter dan voor de crisis.

De terugval in economische groei schrijft CBS vooral toe aan de sterke beperking van de gasproductie. Deze is met circa 30% teruggelopen ten opzichte van vorig jaar en leidt tot een negatief effect op de economische groei van 0,5% ². Deze verminderde gasproductie heeft zeer beperkte effecten op de werkgelegenheidsontwikkeling.

Figuur 1.1 Nederlandse economische ontwikkeling per kwartaal (CBS)

De meeste seinen die bepalend zijn voor de stand van de Nederlandse economie staan op groen, meldt het CBS. Bijna alle indicatoren in de CBS Conjunctuurklok van oktober 2015 doen het beter dan hun langjarige trend ³.

¹ CBS, 'CBS_ Economie groeit met 0,1 procent', 13 november 2015.

² De negatieve invloed van de gasproductie van 0,5% heeft betrekking op de jaarmutatatie van 1,9%.

³ CBS, 'CBS: Beeld economie verandert nauwelijks', 30 oktober 2015.

De delfstoffenwinning, de energiesector en overheid, onderwijs en zorg produceren in het derde kwartaal van 2015 minder dan één jaar eerder. In alle andere sectoren neemt de productie toe. De bouwnijverheid laat de sterkste toename zien. Dat komt vooral door het aantrekken van de woningmarkt. De zakelijke dienstverlening doet het ook goed, met name de uitzendbranche.

Dat de economie beter draait, zien we ook aan de huizenmarkt en de uitgaven van consumenten. Het aantal woningverkoppen groeit en de huishoudconsumptie neemt toe ⁴.

Box 1.1 Drie soorten cijfers duiden ontwikkelingen

Ontwikkelingen in economie en banen worden door het Centraal Bureau voor de Statistiek op drie manieren weergegeven. Elk cijfer heeft zijn eigen kracht en de verschillende cijfers worden in de media door elkaar heen gebruikt:

- Kwartaal-op-kwartaal cijfer. Dit cijfer geeft – gecorrigeerd voor het seizoen – de ontwikkelingen weer ten opzichte van het voorgaande kwartaal. Voordeel van het kwartaal-op-kwartaal cijfer is dat het snel de ontwikkelingen in beeld brengt. Nadeel is dat – voor de seizoenscorrectie – een model gebruikt wordt, dat altijd een benadering van de werkelijkheid is.
- Jaar-op-jaar cijfer. Het jaar-op-jaar cijfer geeft de ontwikkeling weer ten opzichte van hetzelfde kwartaal één jaar eerder. Voordeel hiervan is dat het de ontwikkeling in het afgelopen jaar samenvat zonder dat een modelmatige correctie voor het seizoenseffect gebruikt wordt. Nadeel is dat ontwikkelingen met vertraging zichtbaar worden.
- Gemiddeld jaarcijfer. Het voordeel is dat het cijfer de informatie over een geheel kalenderjaar samenvat.

Ter illustratie geven we hier de drie cijfers voor 2014-2015 van de economische groei:

Groei			
	kwartaal-op-kwartaal	jaar-op-jaar	gemiddeld jaarcijfer
1e kwartaal 2014	-0,4%	0,0%	
2e kwartaal 2014	0,5%	1,2%	
3e kwartaal 2014	0,5%	1,2%	
4e kwartaal 2014	0,9%	1,6%	
Geheel 2014			1,0%
1e kwartaal 2015	0,6%	2,5%	
2e kwartaal 2015	0,1%	1,8%	
3e kwartaal 2015	0,1%	1,9%	

In deze notitie willen we vooral aansluiten bij de meest recente ontwikkelingen en bespreken we hier vooral het kwartaal-op-kwartaal cijfer en het jaar-op-jaar cijfer.

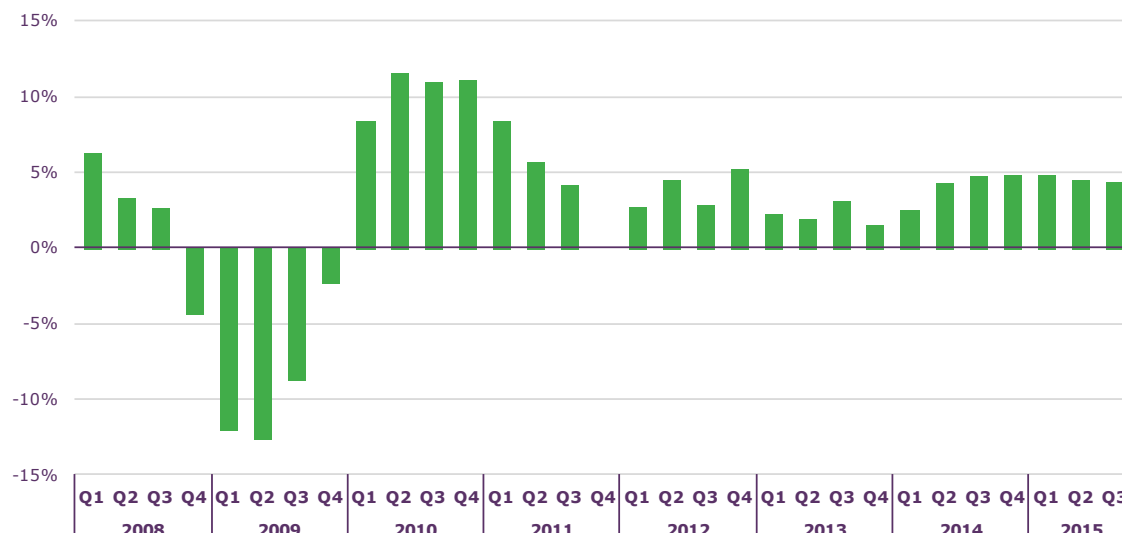
1.2. Exportgroei kleiner dan in voorgaande maanden

Ongeveer een derde deel van het BBP wordt met de export verdiend. Daarmee is de (open) Nederlandse economie sterk afhankelijk van de ontwikkelingen in de wereldeconomie. De uitvoer van Nederlands product groeide in het derde kwartaal minder sterk dan de wederuitvoer (de uitvoer van eerder ingevoerde producten). Ons land exporteerde opnieuw beduidend meer aardolieproducten en transportmiddelen dan een jaar eerder. De export van gas kromp daarentegen aanzienlijk. Nederland voerde naast goederen ook meer diensten uit. De invoer van goederen en diensten groeide harder dan de uitvoer. Nederland voerde bijvoorbeeld fors meer gas in om de lagere binnenlandse aardgaswinning te compenseren ⁵.

⁴ Rabobank, 'Herstel Nederlandse economie houdt aan', 5 november 2015.

⁵ CBS, 'CBS_ Economie groeit met 0,1 procent', 13 november 2015.

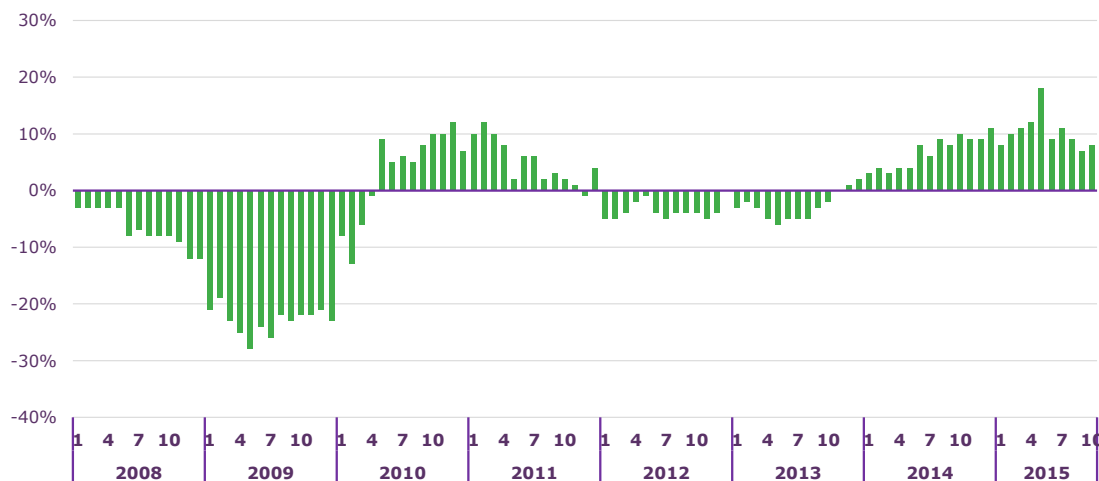
Figuur 1.2 Ontwikkeling uitvoer goederen en diensten per kwartaal opzichte van een jaar geleden (CBS)

1.3. Aantal uitzendingen groeit al twee jaar

Een belangrijke arbeidsmarktindicator is het verloop van het aantal uitzendingen. Dit aantal groeit nu onafgebroken vanaf november 2013 (figuur 1.3). In 2015 zet de groei door: gemiddeld is het totaal aantal uren in de eerste drie kwartalen van 2015 gestegen met 10% ten opzichte van dezelfde periode in 2014. Dat blijkt uit de cijfers van de Algemene Bond van Uitzendondernemingen (ABU)⁶ – goed voor 60% van de uitzendmarkt.

Figuur 1.3 Ontwikkeling van het aantal uitzendingen volgens de ABU per verslagperiode tot en met september 2015 (ten opzichte van een geheel jaar eerder)

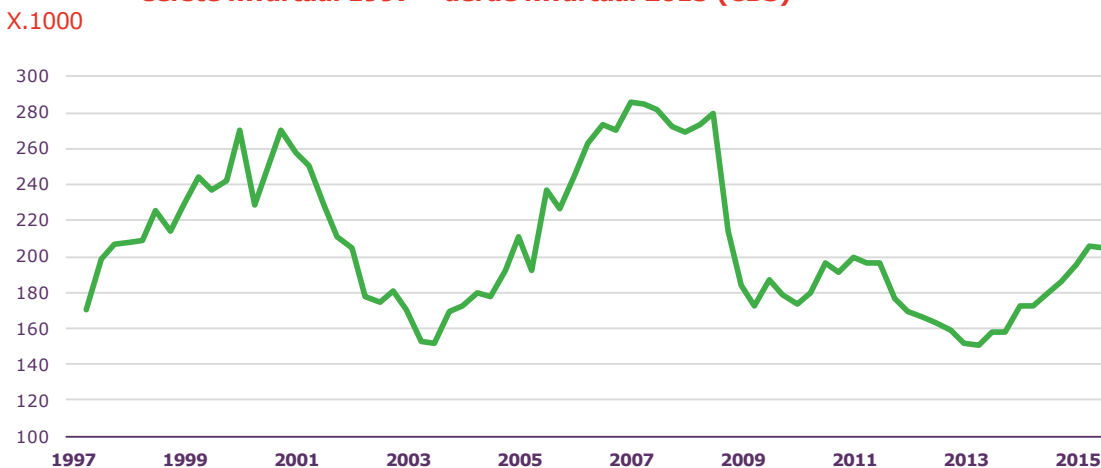
⁶ ABU, 'Marktontwikkelingen Periode 10 2015', 27 oktober 2015.

1.4. Aantal vacatures licht gestegen

Het aantal vacatures is een belangrijke indicator voor de kansen van werkzoekenden. Het CBS meet de totale vacaturemarkt in Nederland, niet alleen op peilmomenten (openstaande vacatures) maar ook over een bepaalde periode (ontstane vacatures):

- Het aantal openstaande vacatures:
Van kwartaal op kwartaal (na correctie voor seizoenseffecten) zijn er in het derde kwartaal van 2015 bijna 132 duizend openstaande vacatures: ruim 2 duizend meer vacatures dan in het vorige kwartaal (+1%). Ten opzichte van een vol jaar geleden, tellen we nu 17% meer openstaande vacatures.
- Het aantal vacatures dat in een kwartaal ontstaat (figuur 1.4):
Na correctie voor seizoenseffecten is het aantal ontstane vacatures 204 duizend in het derde kwartaal: een afname ten opzichte van het voorgaande kwartaal met 1%.

Figuur 1.4 Aantal ontstane vacatures (na correctie voor seizoenseffecten) per kwartaal, eerste kwartaal 1997 – derde kwartaal 2015 (CBS)

Al met al staat de vacaturemarkt er beter voor dan de afgelopen jaren. Meer vacatures duidt op meer dynamiek op de arbeidsmarkt en betekent meer kansen voor werkzoekenden.

De vacature-indicator van het CBS staat in oktober 2015 op de hoogste stand sinds maart 2008. Ook andere bronnen duiden op gunstige ontwikkelingen op de vacaturemarkt. Jobfeed publiceerde in oktober een overzicht van gepubliceerde online-vacatures in het tweede kwartaal van 2015. Het aantal online vacatures is in het derde kwartaal van 2015 met 25% gestegen ten opzichte van hetzelfde kwartaal in 2014.⁷

Ondanks deze gunstige cijfers, is het aantal vacatures nog steeds aanzienlijk lager dan in 2007-2009 en 1998-2002.

1.5. Minder verleende ontslagvergunningen

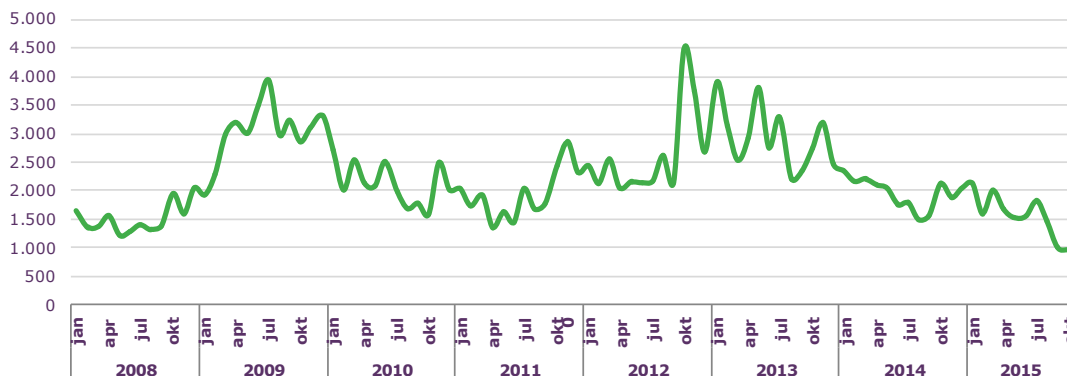
Bij minder afzet van een bedrijf is er ook minder behoefte aan personeel. Een inkrimping van het personeelsbestand gaat gewoonlijk eerst via afbouw van tijdelijke contracten en door vrijwillig vertrek. Neemt de afzet bij een bedrijf echter scherp af en wordt er niet snel een verbetering van de marktomstandigheden verwacht, dan moet een werkgever soms overgaan tot gedwongen ontslag. Zelfstandigen die moeten stoppen of tijdelijke contracten die niet worden verlengd, komen niet tot uiting in ontslagcijfers.

De betere economische omstandigheden zijn zichtbaar in de neerwaartse trend in het aantal verleende ontslagvergunningen (figuur 1.5). In de eerste tien maanden van 2015 ligt het aantal verleende ontslagvergunningen 21% lager dan in dezelfde periode vorig jaar.

⁷ Jobfeed, 'De Nederlandse vacaturemarkt in Q3 2015', 20 oktober 2015.

Daarnaast speelt de wetwijziging WWZ een rol en gedragseffecten van werkgevers. Bedrijfseconomisch ontslag loopt na 1 juli 2015 altijd via het UWV en niet meer via de kantonrechter. Kleine bedrijven die voorheen ontslag zonder ontslagvergoeding regelden via het UWV, zullen in de toekomst een ontslagvergoeding moeten betalen en hebben een prikkel om minder vaak ontslag aan te vragen via UWV. Grote bedrijven die voorheen de kantonrechtroute kozen (met mogelijk hoge ontslagvergoedingen) hebben een prikkel om vaker ontslag aan te vragen via UWV.

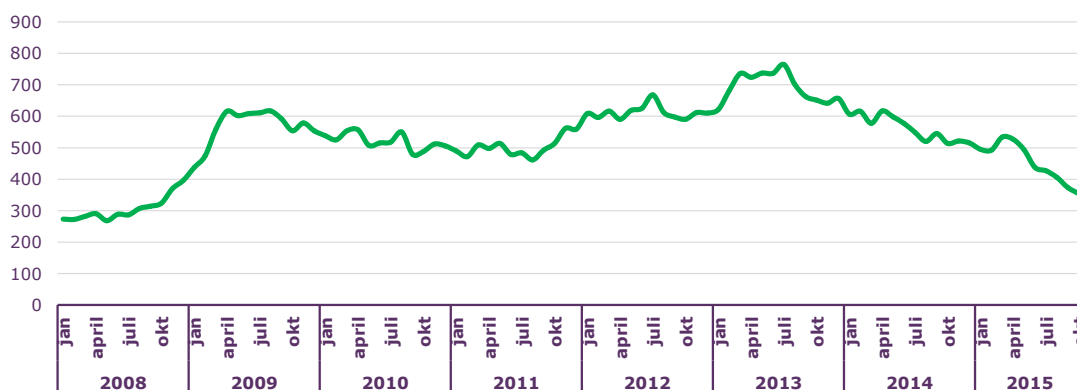
Figuur 1.5 Aantal verleende ontslagvergunningen per maand door UWV, t/m oktober 2015 (UWV)

1.6. Aantal faillissementen daalt twee jaar

Sinds medio 2013 zien we een duidelijk neerwaartse trend bij het aantal faillissementen (figuur 1.6). Er zijn 366 bedrijven en instellingen (exclusief eenmanszaken) in oktober 2015 failliet verklaard. Daarmee komt het aantal faillissementen in de eerste 10 maanden van 2015 uit op 4.399. Dat is 22 procent minder dan in dezelfde periode van 2014.

Figuur 1.6 Aantal faillissementen bij bedrijven en instellingen per maand, 3 maands voortschrijdend gemiddelde, t/m oktober 2015 (CBS)

Vanwege het verschillend aantal zittingsdagen wordt in figuur 1.6 het voortschrijdend gemiddelde weergegeven. Dan blijkt dat de trend in het aantal uitgesproken faillissementen nog steeds neerwaarts is en steeds meer het pre-crisisniveau nadert.

De meeste faillissementen zijn in oktober uitgesproken in de handel en de financiële instellingen. Deze sectoren tellen ook de meeste bedrijven. Relatief zijn de meeste bedrijven failliet verklaard in de bouwnijverheid⁸.

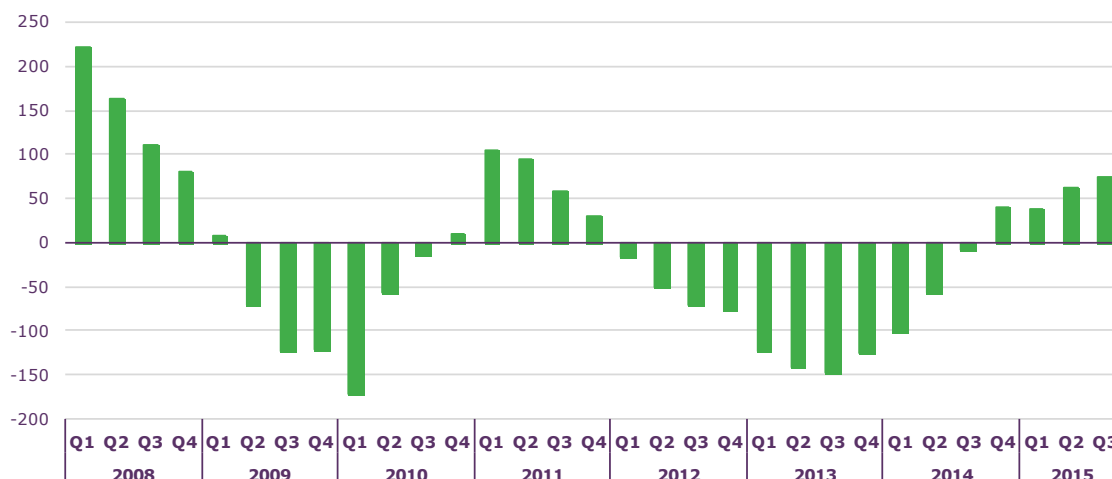
⁸ CBS, 'CBS: Meer faillissementen uitgesproken', Conjunctuurbericht 6 november 2015.

1.7. Banenherstel zet door

Het aantal werknemersbanen is in het derde kwartaal verder gestegen. Ten opzichte van een jaar geleden zien we een toename van 74 duizend banen van werknemers. Sinds het laatste kwartaal van 2014 is het aantal banen (jaar-op-jaar) gegroeid. In totaal zijn er nu 7,8 miljoen banen van werknemers.⁹

Figuur 1.7 Ontwikkeling van het aantal banen per kwartaal (ten opzichte van hetzelfde kwartaal voorgaand jaar) (CBS)

X 1.000

Op bedrijfstakniveau zijn er duidelijke verschillen in de banenontwikkeling voor werknemers (tabel 1.1):

- In de zorg en welzijn (-31 duizend) is sprake van de grootste banenkrimp.
- Een sterke banengroei zien we in de zakelijke dienstverlening (+76 duizend) en handel, vervoer en horeca (+44 duizend). De toename in de zakelijke dienstverlening komt vooral voor rekening van de uitzendbureaus.

Sinds de economische crisis in 2008 neemt het aantal werknemers met een vast dienstverband af. Het aantal werknemers met een flexibel contract en het aantal zelfstandigen zonder personeel neemt al jaren toe. Het aantal vaste werknemers is met ruim 600 duizend geslonken sinds eind 2008.

Tabel 1.1 Ontwikkeling van het aantal banen van werknemers per sector, 2015 ten opzichte van 2014 (CBS)

Bedrijfstak (SBI 2008)	Banen werknemers x 1.000		
	3e kwartaal 2014	3e kwartaal 2015	Groei
Alle economische activiteiten	7.772	7.846	74
Gezondheids- en welzijnszorg	1.265	1.234	-31
Financiële dienstverlening	242	236	-6
Cultuur, recreatie, overige diensten	297	291	-6
Openbaar bestuur en overheidsdiensten	510	505	-5
Landbouw, bosbouw en visserij	115	112	-3
Bouwnijverheid	304	301	-3
Nijverheid (geen bouw) en energie	806	805	-1
Verhuur en handel van onroerend goed	66	66	0
Informatie en communicatie	228	233	5
Onderwijs	498	503	5
Handel, vervoer en horeca	2.024	2.068	44
Zakelijke dienstverlening	1.416	1.492	76

⁹ CBS, 'CBS: Opnieuw meer banen en vacatures', 13 november 2015.

1.8. Aantal werknemersbanen fors lager dan zeven jaar geleden

De voorgaande paragraaf liet de werkgelegenheidsontwikkelingen ten opzichte van een jaar eerder zien. In deze paragraaf kijken we ontwikkelingen sinds de economische crisis. Tijdens de crisis zijn veel banen verloren gegaan (tabel 1.2):

- De Nederlandse economie als geheel heeft in het derde kwartaal van 2015 zo'n 3% minder banen van werknemers dan zeven jaar terug. Dit komt overeen met verlies van 234 duizend banen voor werknemers.
- Over deze periode van zeven jaar laten alleen de handel, vervoer en horeca en zorg en welzijn een lichte werkgelegenheidsgroei zien. In de zorg en welzijn is de groei echter sinds begin 2013 omgeslagen in een fors banenverlies.
- Relatief veel banenverlies in zeven jaar zien we in de bouw (-25%), financiële dienstverlening (-15%) en verhuur en handel van onroerend goed (-12%). De bouwproductie laat inmiddels weer groei zien, hoewel het aantal werknemersbanen nog niet aantrekt. Het toenemende aantal vacatures in de bouw is echter een gunstig teken.

Tabel 1.2 Ontwikkeling van het aantal banen van werknemers per sector, 2015 ten opzichte van 2008 (CBS)

Bedrijfstak (SBI 2008)	Banen werknemers x 1.000		
	3e kwartaal 2008	3e kwartaal 2015	Groei
Bouwnijverheid	403	301	-25%
Financiële dienstverlening	278	236	-15%
Verhuur en handel van onroerend goed	75	66	-12%
Nijverheid (geen bouw) en energie	885	805	-9%
Landbouw, bosbouw en visserij	122	112	-8%
Informatie en communicatie	241	233	-3%
Alle economische activiteiten	8.080	7.846	-3%
Openbaar bestuur en overheidsdiensten	519	505	-3%
Zakelijke dienstverlening	1.528	1.492	-2%
Cultuur, recreatie, overige diensten	298	291	-2%
Onderwijs	511	503	-2%
Handel, vervoer en horeca	2.028	2.068	2%
Gezondheids- en welzijnszorg	1.192	1.234	4%

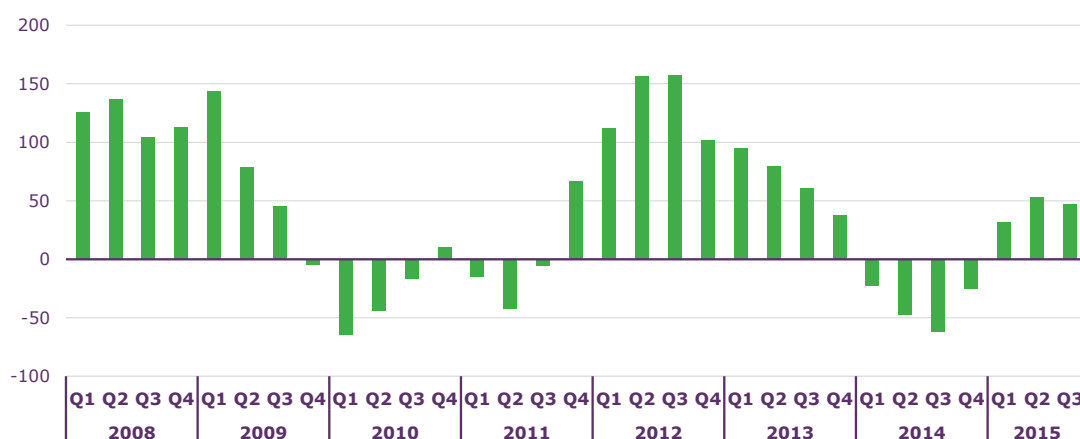
1.9. Toename beroepsbevolking

In de voorgaande paragraaf hebben we de vraag naar arbeid door werkgevers bekeken. In deze paragraaf komt het aanbod van arbeid door werknemers aan bod: de beroepsbevolking. We bekijken hier, net als bij de vraag, primair naar jaar-op-jaar ontwikkelingen (figuur 1.8).

De totale beroepsbevolking (werkenden en werklozen) is in het derde kwartaal van 2015 groter dan in derde kwartaal van 2014 vanwege een toename van de netto arbeidsparticipatie: er zijn in een jaar tijd meer mensen aan het werk gegaan.

Figuur 1.8 Ontwikkeling van de beroepsbevolking per kwartaal (ten opzichte van hetzelfde kwartaal voorgaand jaar)

X 1.000

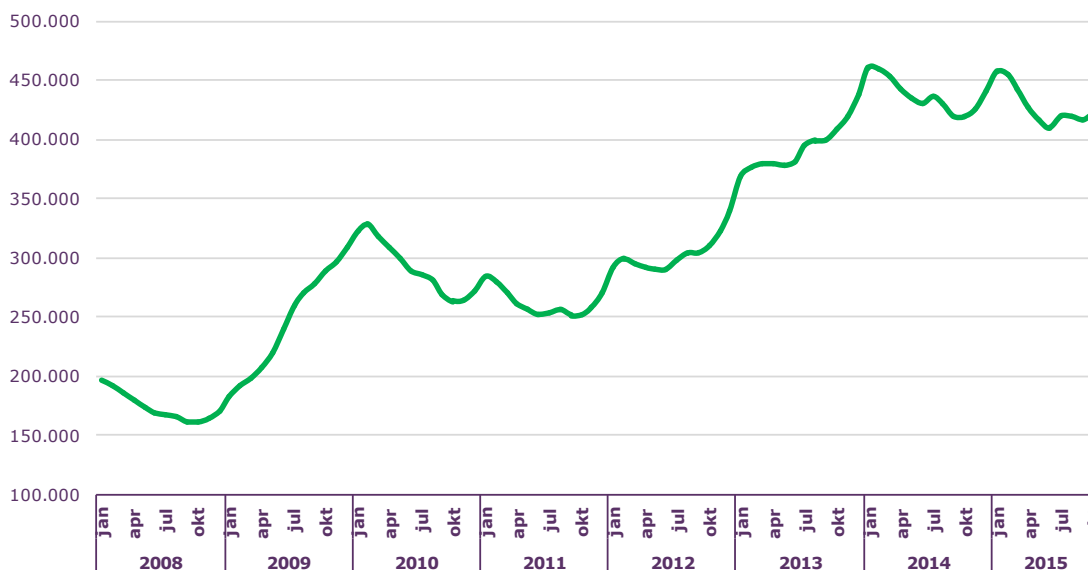

1.10. Weinig ontwikkeling in het aantal WW-uitkeringen

Arbeidsvraag (paragraaf 1.7) en het arbeidsaanbod (paragraaf 1.9) bepalen het aantal lopende WW-uitkeringen. Meer vraag naar arbeid betekent meer kansen op de arbeidsmarkt en daarmee wordt het aantal WW-uitkeringen gedrukt. Meer aanbod van arbeid, bijvoorbeeld door herintredende huisvrouwen, betekent dat er meer mensen in dezelfde vijver van banen vissen, waardoor het aantal WW-uitkeringen kan oplopen.

Eind oktober is het aantal lopende WW-uitkeringen ongeveer gelijk aan dat van een jaar geleden.

Figuur 1.9 Aantal WW-uitkeringen; januari 2008 - oktober 2015 (UWV)

Enkele opmerkelijke ontwikkelingen in de WW uit de landelijke Nieuwsflits van oktober 2015 zijn¹⁰:

- Tussen oktober 2014 en oktober 2015 neemt het aantal WW-uitkeringen bij vrouwen toe met 4%. Bij mannen is er sprake van een daling van 3%.
- Het aantal langdurige WW-uitkeringen (met een verstreken duur van 2 jaar of meer) daalt met 3% op jaarbasis.
- Een duidelijk herstel is zichtbaar in de bouwnijverheid: daar is het aantal WW-uitkeringen eind oktober 2015 op jaarbasis fors lager (-27%).
- Het aantal jongeren (25-minners) met een WW-uitkering is gestegen en is 8% hoger dan een jaar geleden. Het aantal WW-uitkeringen van mensen met een leeftijd van 50-plus is in die periode met 5% gestegen. In de leeftijdsgroep van 35 tot 45 jaar is er een forse daling van 10%.

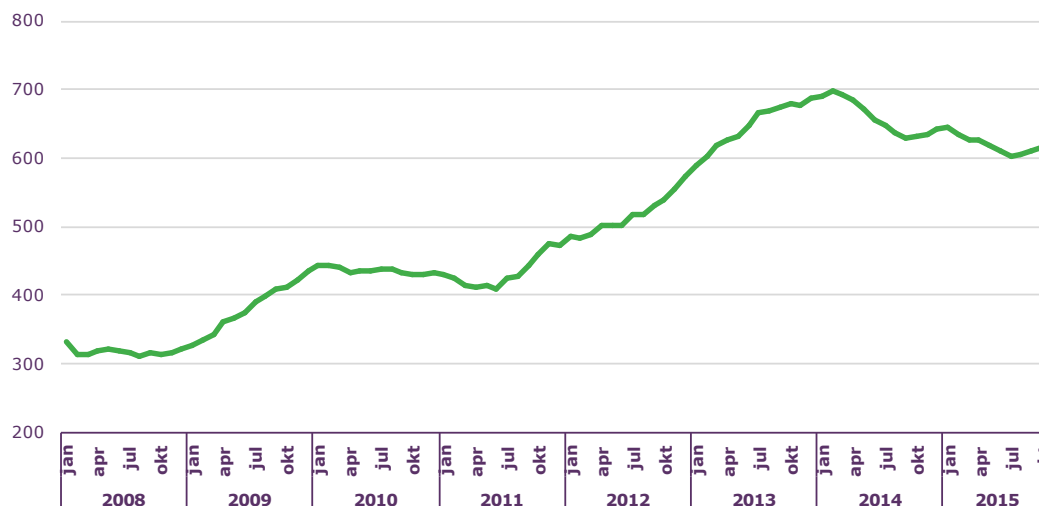
¹⁰ UWV, 'Nieuwsflits oktober 2015', november 2015.

1.11. Werkloosheid iets omlaag

De werkloosheid is in een jaar tijd licht gedaald: van 7,1% van de beroepsbevolking in oktober 2014 naar 6,9% in oktober 2015. Het aantal werklozen kwam in oktober uit op 616 duizend (figuur 1.10). Het CBS constateert een toename van het aantal mensen met werk voor ten minste 12 uur per week, maar een afname het aantal personen dat minder dan 12 uur per week werkt¹¹.

Figuur 1.10 Werkloze beroepsbevolking (na correctie voor seizoenseffecten) t/m oktober 2015, maandcijfers (CBS)

X 1.000

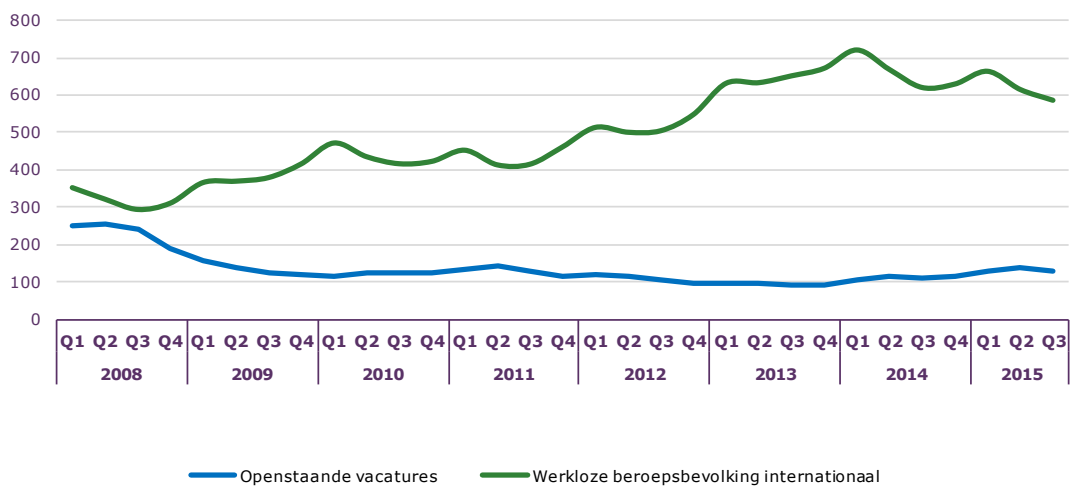
De kloof tussen het niet-benutte aanbod van arbeid (werkloosheid) en de openstaande vraag naar arbeid (openstaande vacatures) is weergegeven in figuur 1.11. Het aantal werklozen is veel hoger dan het aantal openstaande vacatures. Naast dit kwantitatieve verschil zijn er ook kwalitatieve discrepanties: er is bijvoorbeeld veel vraag naar ICT-personeel, terwijl de meeste werkzoekenden daar niet of onvoldoende voor gekwalificeerd zijn.

De werkloosheid loopt iets terug. Tegelijkertijd loopt het aantal vacatures op. In het derde kwartaal van 2015 is het verschil tussen aantal werklozen en het aantal vacatures kleiner dan een jaar geleden. Echter de arbeidsmarkt blijft 'ruim': werkgevers hebben bij de vervulling van vacatures meestal de keuze uit vele kandidaten.

¹¹ CBS, 'CBS: Daling werkloosheid stopt', 15 oktober 2015.

**Figuur 1.11 Werkloze beroepsbevolking en openstaande vacatures
(oorspronkelijke cijfers; kwartaalgemiddelden)**

X 1.000

2. Verwachtingen 2015

2.1. Meer vertrouwen van producenten en consumenten

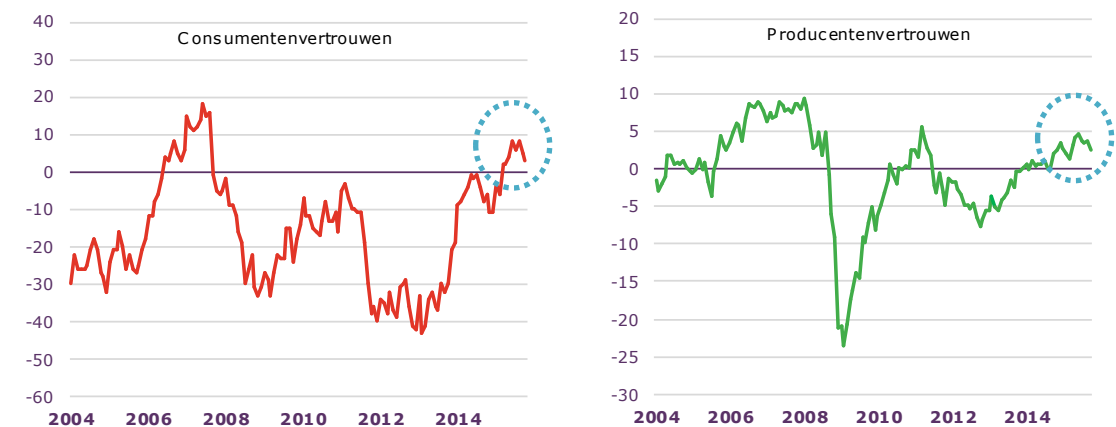
Cruciaal voor de economie is het vertrouwen van consumenten en producenten. Optimistische consumenten doen meer en hogere uitgaven en bedrijven, die vertrouwen hebben, gaan vaker over tot investeringen. Het vertrouwen wordt door het CBS maandelijks bijgehouden. Deze vertrouwensindicatoren geven een eerste indruk in welke richting de economie zich naar verwachting gaat ontwikkelen. De economische ontwikkelingen zelf zijn *de* bepalende factor voor de arbeidsmarktontwikkelingen.

Het producentenvertrouwen (figuur 2.1, rechts) is de laatste dertien maanden onafgebroken positief en staat in oktober 2015 op 2,4. Dat is een daling ten opzichte van de maand daarvoor (3,8), maar het aantal optimisten onder producenten overheerst nog steeds. Producenten in de industrie zijn in oktober minder positief over hun voorraden gereed product en hun orderportefeuille. Over de productie in de komende drie maanden zijn ze echter positiever dan in september ¹².

NEVI geeft iedere eerste werkdag van de maand de Purchasing Managers Index (PMI, inkoopmanagersindex) voor Nederland uit. Deze index geeft een beeld van de Nederlandse industrie, maar óók van de gehele Nederlandse economie. Een waarde van meer dan 50,0 duidt op een toename van de bedrijfsactiviteiten ten opzichte van voorgaande maand. In Nederland vullen ongeveer 300 inkoopmanagers de maandelijkse enquête in.

De NEVI PMI over oktober kwam uit op een waarde van 53,7, iets hoger dan september (53,0).¹³ De werkgelegenheid in de Nederlandse industrie steeg in oktober opnieuw. Hiermee komt de periode van groei uit op acht maanden. De toename van de personeelsbestanden was aanzienlijk en de grootste sinds mei 2011.¹⁴

Figuur 2.1 Vertrouwen in de Nederlandse economie t/m oktober 2015 van consumenten (links) en van producenten (rechts) (CBS)

Toelichting:

- Als het cijfer boven de nullijn ligt, zijn de optimisten in de meerderheid
- Als het cijfer onder de nullijn ligt, zijn de pessimisten in de meerderheid
- Bijvoorbeeld 30% van de consumenten is optimistisch en 70% pessimistisch: vertrouwen is -40% (30%-70%)

Vertrouwen ook bij consumenten positief

Het consumentenvertrouwen is sinds maart positief en in oktober zijn er 3% meer optimisten dan pessimisten (figuur 2.1, links). Daarmee is in de afgelopen maanden meer dan de helft van de consumenten positief. Iets dat sinds 2007 niet meer is voorgekomen.

¹² CBS, 'CBS: Producenten industrie minder positief', 26 oktober 2015.

¹³ NEVI, 'Van Weele: Verwacht dat stijging werkgelegenheid industrie aanhoudt gezien de inkoopvolumes', 2 november 2015.

¹⁴ NEVI, 'Grootste stijging werkgelegenheid in 53 maanden', 2 november 2015.

Werkgelegenheidsverwachtingen van werkgevers zijn positief

Werkgevers worden door verschillende onderzoeksbureaus gevraagd naar hun werkgelegenheidsverwachtingen. Het betreft dan geen modelmatige prognose zoals bij de UWV Arbeidsmarktprognose of de economische verwachtingen van het CPB, maar er wordt bij de respondent om een indruk gevraagd.

Volgens de cijfers van het Manpower Employment Outlook Survey (MEOS) zijn de aannameplannen van Nederlandse werkgevers voor het komende kwartaal licht positief. Ongeveer 3% van de werkgevers verwacht meer mensen nodig te hebben, ongeveer 2% van de werkgevers verwacht juist minder mensen nodig te hebben. Deze voorspelling van de werkgelegenheidsverwachting voor het derde kwartaal is lager dan drie maanden geleden.¹⁵

Het CBS peilt ook het sentiment onder ondernemers. De verwachtingen van het bedrijfsleven zijn positief voor het laatste kwartaal van 2015.¹⁶ Alle sectoren uit het bedrijfsleven zijn volgens de conjunctuurenquête positief. Overigens zijn collectieve sectoren, zoals zorg & welzijn, overheid en onderwijs, niet meegenomen in de enquête. Voor 2016 zijn de verwachtingen van werkgevers ook positief. Voor het eerst in jaren verwacht de meerderheid van het bedrijfsleven een groei op jaarbasis van de werkgelegenheid.

2.2. Groei economie en daling WW-uitkeringen in 2015

De economische bureaus van drie grote Nederlandse banken, De Nederlandsche Bank en het CPB verwachten voor 2015 en 2016 voortzetting van de groei van de economie. De instituten verwachten voor 2015 een verdubbeling van de economische groei van 1,0% in 2014 naar 2,0% of meer in 2015 (tabel 2.1). Ook is men eensgezind over de werkloosheidsontwikkeling. Voor eind 2015 is de verwachting dat 6,75 à 7% van de beroepsbevolking werkloos is (vergelijk 2014: 7,4%). In 2016 daalt het werkloosheidspercentage verder.

Leidend voor de planning van de overheid is de economische prognose van het Centraal Planbureau (CPB). Het CPB heeft in de Macro Economische Verkenning 2016 de economische groeiverwachting voor 2015 en 2016 verhoogd. In 2016 gaat het CPB nu uit van 2,4%. Dit is aanmerkelijk meer dan haar juni-raming van 2,1% voor 2016.

Tabel 2.1 Economische groei en werkloosheidspercentage volgens CPB, DNB en de grote Nederlandse banken

	Economische groei		Werkloosheidspercentage		Bron
	2015	2016	2015	2016	
ABN Amro	2,30%	2,50%	6,90%	6,40%	Economische ramingen, 21 oktober 2015
CPB	2,00%	2,40%	6,90%	6,70%	Macro Economische Verkenning 2016, 15 september 2015
Rabobank	2,25%	2,75%	6,75%	6,25%	Regionale economische prognoses 2016, 3 november 2015
ING	2,00%	2,50%	6,90%	6,40%	Opgevraagd bij ING, 12 november 2015
DNB	2,00%	1,80%	7,00%	6,90%	Economische ontwikkelingen en vooruitzichten, juni 2015

*) gemiddeld jaarcijfer

Verwachte arbeidsmarktontwikkelingen 2015 UWV

De UWV Arbeidsmarktprognose van juni 2015¹⁷ geeft een beeld van de verwachte landelijke, regionale en sectorale arbeidsmarktontwikkelingen in de periode 2015-2016.

De belangrijkste uitkomsten zijn:

- Het economisch herstel wordt steeds duidelijker zichtbaar op de arbeidsmarkt.
- Door het herstel groeit in 2015 voor het eerst in drie jaar de vraag naar arbeid. Het aantal banen voor werknemers neemt in 2015 toe met 38 duizend en in 2016 met 54 duizend. Het banenverlies door de crisis is daarmee nog lang niet goed gemaakt. In de periode 2008-2014 nam het aantal banen voor werknemers af met bijna 300 duizend.
- Het aantal vacatures reageert snel op economische omslagen en groeide ook al in 2014. In 2015-2016 zet deze groei zich voort. Toch blijft het aantal beduidend lager dan voor de crisis.
- Tegelijkertijd wordt rekening gehouden met een toename van het aanbod van arbeid.
- De toename van het aantal banen is groter dan de toename van de beroepsbevolking. Deze ontwikkeling zorgt ervoor dat het aantal WW-uitkeringen naar verwachting in 2015 en 2016 gaat dalen met 20 duizend per jaar (-5%).

¹⁵ Manpower, 'Manpower Employment Outlook Survey Netherlands Q4/2015', september 2015. In dit onderzoek wordt wereldwijd aan werkgevers slechts één vraag gesteld: "Hoe denkt u dat de totale werkgelegenheid op uw locatie gedurende de drie maanden zal veranderen ten opzichte van dit kwartaal?" De verkregen resultaten worden uitgesplitst naar landen, sectoren en regio's.

¹⁶ CBS, 'Ondernemers positiever over werkgelegenheid in 2016', 13 november 2015.

¹⁷ UWV, 'Arbeidsmarktprognose 2015-2016', juni 2015.

Colofon

Uitgave

UWV
Afdeling Arbeidsmarktinformatie en -advies

Postadres

Postbus 58285
1040 HG Amsterdam

Inlichtingen

Tel. 020 687 1367

Redactie

Feike Reitsma
Arie Vreeburg

Disclaimer

Alles uit deze uitgave mag worden overgenomen, echter uitsluitend met bronvermelding.

UWV © 2015

